

Zygmunt Świechowski, Andrzej Tomaszewski, Jerzy Gąsowski, Zbigniew Pianowski, Waldemar Gliński, Czesław Hadamik, Jacek Koj, Izabela Mianowska, Agnieszka Tomaszewska, Piotr Stachurski

---

Wiślica, palatium, gm. loco, woj. kieleckie, AZP 96-63

Informator Archeologiczny : badania 31, 223-225

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Trzcinica, st. 22, gm. Jasło, woj. krośnieńskie - patrz: wczesna epoka brązu

Trzemeszno, zespół klasztorny, woj. bydgoskie - patrz: późne średniowiecze

WAŁBRZYCH - Stary Książ, st. 2, gm. loco, woj. wałbrzyskie, AZP 85-21/4

- grodzisko wczesnośredniowieczne

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez dr. Krzysztofa Jaworskiego (Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego). Finansowane przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Drugi sezon badań.

Kontynuacja badań sondażowych z 1992 roku. Nawiązanie się do sondażu nr 1/92, mającego na celu uchwycenie ewentualnej zabudowy wewnętrznej oraz uściślenie chronologii grodziska.

Materiały znajdują się w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Badania powinny być kontynuowane.

Wieliczka, st. 98, gm. loco, woj. krakowskie - patrz: neolit

WIERZBNA, st. 1, gm. Żarów, woj. wałbrzyskie, AZP 84-23/32

- grodzisko wczesnośredniowieczne (XIII w.)
- relikty kościoła romańskiego
- zespół dworski

Badania przeprowadzone przez mgr. Artura Boguszewicza (Katedra Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego). Finansowane przez PSOZ oraz Urząd Gminy w Żarowie. Przebadano powierzchnię 3 arów.

Badania sondażowo-rozpoznawcze na grodzisku z XIII wieku, zespole dworskim oraz przy murach romańskiego kościoła w ramach programu poszukiwań siedziby rodu Wierzbnów.

Materiały znajdują się w Katedrze Etnologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Badania będą kontynuowane.

WIŚLICA, palatium, gm. loco, woj. kieleckie, AZP 96-63

- palatium

Badania przeprowadzone w ramach programu „1000-Iecie Zjazdu Gnieźnieńskiego” przez prof. Zygmunta Świechowskiego. Konsultacje naukowe: prof. Andrzej Tomaszewski, prof. Jerzy Gąssowski, dr hab. Zbigniew Pianowski. Prace prowadził zespół: mgr. mgr. Waldemar Gliński, Czesław Hadamik, Jacek Kój, Izabela Mianowska, Agnieszka Tomaszewska, Piotr Stachurski. Przebadano powierzchnię 89,76 m².

Prace wykopaliskowe były przeprowadzone od 18 sierpnia do 6 października 1997 roku, następnie od 6 do 31 października wykonano prace dokumentacyjne, dokumentację rysunkową w skali: 1:10; 1:50 oraz dokumentację fotogrametryczną, dokumentację fotograficzną i techniką video.

Celem prac wykopaliskowych była weryfikacja planu założenia palatium (obiekt nr I) znanego z badań „Zespołu Badań nad Polskim Średniowieczem Uniwersytetu Warszawskiego i Politechniki Warszawskiej” z lat 1962-1963.

Wytyczono 5 wykopów badawczych, oznaczając je kolejnymi numerami (numeracja wykopów ciągła od 1994 roku), łamane przez rok badań. Wykopy wytyczono po osi wschód - zachód, zgodnie z siatką arową badań „Zespołu „ (siatka Z. Kozickiej).

Oś E - W wspomnianej siatki jest równoległa do magistrali A1 -A3 wyznaczonej w 1995 roku na planie sytuacyjno - wysokościowym wykonanym przez J. Błaszczyka, z naniesionymi geodezyjnie wykopami badawczymi.

Wykopy wytyczono na posesji Cz. Nowaka.

Bezpośrednim powodem rozszerzenia terenu badań poza dotychczas eksplorowaną działkę A. Abratańskiego, było odkrycie w wykopie 5/96 negatywu muru biegnącego poprzecznie do rekonstrukcji założenia palatium (wg Z. Wartołowskiej - obiekt nr I).

Wstępna interpretacja negatywu skłaniała do tezy o podziale wewnętrznym założenia lub, co mniej prawdopodobne do tezy, że negatyw muru zamykał całe założenie od strony zachodniej. Na taką interpretację wskazywała duża miąższość warstwy niwelacyjnej, położonej na warstwie destruktu pierwotnego grodu, które to gwałtownie opadały w kierunku zachodnim, na skłonie pierwotnego wzniesienia kulminacji. Wykop 10/97 wytyczono na przedłużeniu wykopu 5/96, celem zbadania przebiegu negatywu muru działowego. Pozostawiono 0,5 metrowy świadek z siatką ogrodzenia, dzielącą dwie posesje. W profilu północnym wykopu wystąpił strop negatywu znanego z wykopu 5/96, zniszczony wkopem nowożytnym. Negatyw ten łączył się z negatywem muru południowej ściany założenia palatynowego, tworząc wewnętrzny narożnik. Dalej odkryto negatyw muru południowego, który kontynuował się w kierunku zachodnim jak i wschodnim. Fakt ten zdecydowanie wskazuje, że opisany wcześniej negatyw poprzeczny w stosunku do południowego, jest negatywem muru działowego założenia. Jest to istotne stwierdzenie, które wskazuje na inne niż dotychczas sądzono, rozczytanie całego planu założenia, z podziałem wewnętrznym, a niejednoprzestrzennym.

Wobec powyższego rozszerzono eksplorację, kolejnymi wykopami, w kierunku wschodnim jak i zachodnim; celem rozczytania całej długości południowego muru założenia. Pozostawiając świadki, odsłonięto całą długość negatywu południowego muru założenia. We wszystkich wykopach badawczych czytelne były wykopy „Zespołu”.

Wobec powyższego usunięto zasypisko wykopów „Zespołu” nieco je poszerzając. Zatem eksploracja ograniczyła się do wypreparowania wykopów badawczych „Zespołu”. W wyniku prac stwierdzono, że negatyw muru południowego, od narożnika z negatywem muru działowego, w kierunku wschodnim jest regularny o grubości około 1,5 metra i zalega na jednolitym poziomie. Natomiast w kierunku zachodnim dość gwałtownie opada po pierwotnym stoku kulminacji, posadowiony jest na specjalnie przygotowanym poziomie, utworzonym przez usypanie warstwy niwelacyjnej, zalegającej na warstwie o dużej miąższości destruktu pierwotnego grodu. Na tym odcinku negatyw jest mniej regularny, nie trzyma równej miary szerokości, zniszczony jest nowożytnymi wkopami oraz przegłębieniami wykopów „Zespołu”.

Stwierdzono słabo czytelny narożnik południowo-zachodni założenia. Zachowany negatyw jest fragmentaryczny i stanowi spągową część wkopu fundamentowego. Również nieczytelny jest negatyw muru zachodniego, zamykającego założenie, zniszczony przez wkop nowożytny oraz poprzez wykop „Zespołu”.

Część wschodnia założenia wraz z aneksem zgodna jest z przedstawianą rekonstrukcją „Zespołu”. Negatyw zachodniego muru aneksu nie styka się z negatywem muru południowego. Przeciwnie negatyw wschodni aneksu integralnie przenika w negatyw południowej ściany magistralnej założenia.

Czytelny jest narożnik południowo-wschodni. Przebieg negatywu i prawdopodobny fragment zachowanego muru fundamentowego zakłócony jest przez wykop „Zespołu”, powodując jego lekko skośny, północno-zachodni kierunek. Pierwotnie narożnik musiał być zamknięty pod kątem prostym.

Pomimo poszerzenia obszaru badań w kierunku południowym, nie stwierdzono negatywów po dołkach posłupowych podcienia, znanych z planu rekonstrukcji „Zespołu”. Po zewnętrznej stronie negatywu południowego muru założenia, w jego części środkowej, odsłonięto rozpoznane przez „Zespół” części dwóch pierwotnie okrągłych w planie „mis”, które interpretowane są jako obiekty związane z fazą budowy zespołu, misy do produkcji zaprawy.

Plan założenia budowli I - palatium znanego z negatywu murów fundamentowych, w świetle badań weryfikacyjnych miała rzut długiego prostokąta o wymiarach ok. 28 x 10 metrów na osi wschód-zachód, z wewnętrznym podziałem. Stwierdzono negatyw muru o grubości ok. 1 metra o przebiegu północ-południe. Negatyw ten dzielił założenie na co najmniej dwa pomieszczenia, prawdopodobnie z salą mniejszą od zachodu i większą, prostokątną aulą od wschodu.

Tak, więc palatium pierwsze (budowla nr I) należy włączyć do budowli o podziałach wewnętrznych. We wnętrzu negatywu południowego znaleziono kilka ciosów, zapewne destruktu części naziemnej. Jak również stwierdzono zróżnicowany materiał wypełniska negatywu wkopu fundamentowego. Nieliczny materiał ceramiczny można wstępnie datować na wiek XII.

Badania weryfikacyjne potwierdzają aktualność próby rekonstrukcji pierwszego założenia palatynowego (za Zofią Wartołowską), przyjmując funkcję przybudówki (ryzalitu) przy południowo-

wschodnim narożniku założenia jako prawdopodobnego ciągu komunikacyjnego, co może wskazywać na założenie dwupoziomowe z wejściem od południa z dziedzińca.

Typ przestrzenny palatiów późniejszych od Lednicy, a więc między innymi z Wiślicy, nawiązują do grupy o dominującej auli, wywodzącej się z antycznego i zachodniocesarского wzorca przetworzonego przez architekturę karolińską i ottońską, Zespoły małopolskie wiążą się z nasilającymi impulsami od czasów Bolesława Chrobrego.

Zespół palatalny wiślickiej „regii” w świetle ustaleń badań historycznych jak i wstępnej analizie materiałów archeologicznych można datować na okres XII wieku i hipotetycznie wskazać na Henryka Sandomierskiego i Kazimierza Sprawiedliwego jako budowniczych założeń rezydencjonalnych.

Wojnicz, st. 3, gm. loco, woj. tarnowskie - patrz: środkowa i późna epoka brązu

WRZEŚNICA, st. 7, gm. Sławno, woj. słupskie, AZP 10-26/2

- grodzisko wczesnośredniowieczne

Wykopaliskowe badania, przeprowadzone przez dr. Włodzimierza Rączkowskiego (Instytut Prahistorii Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu). Finansowane przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Słupsku. Ósmy sezon badań. Przebadano powierzchnię 130 m².

Celem badań było przeprowadzenie badań ratowniczych w obrębie oberwanego wału grodziska, uporządkowanie obszaru badań oraz ich zakończenie. Skupiono się na rozpoznaniu charakteru i systemu osadnictwa w obrębie grodziska i w jego rejonie oraz zbadanie warunków środowiska przyrodniczego w okresie eksploatacji tej strefy fizyczno – geograficznej. Prace badawcze prowadzono w wykopach: ar 202 ćw. C, ar 222 ćw. A i C, ar 242 ćw. A, ar 349 ćw. A i C, ar 369 ćw. A i C na powierzchni 130 m². Zarejestrowano 46 obiektów, ok. 280 fragmentów ceramiki. Na uwagę zasługują odkrycia konstrukcji drewnianych na wale i przedwalu oraz nad rzeką. Zakończono prace w przekopie przez wał oraz zamknięto wykopy nad rzeką. Pobrano 600 próbek do analiz specjalistycznych.

Prace zostały ukończone.

Wyskoć, st. 2, gm. Kościan, woj. leszczyńskie - patrz: wczesna epoka żelaza

ZALĘŻE, st. 1, gm. Krasne, woj. rzeszowskie, AZP 103-76/10

- osada wczesnośredniowieczna

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w dniach od 28 do 29 lipca przez Antoniego Lubelczyka. Finansowane przez inwestora prywatnego Pawła Klisia, Załęże 5. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 20 m².

Badania prowadzono na zachodnich obrzeżach stanowiska, u podstawy stoku, na których było ono usytuowane, co było podyktowane lokalizacją projektowanego budynku. Nie stwierdzono najmniejszych śladów warstwy kulturowej i nie pozyskano żadnego materiału archeologicznego.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Rzeszowie.

Badania nie będą kontynuowane.

ZAWICHOST, st. 2, gm. loco, woj. tarnobrzeskie, AZP 88-75/35

- kościół św. Maurycego i cmentarz przykościelny, wczesne średniowiecze (XI-XII w.)

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone w terminie od lipca do sierpnia przez prof. Stanisława Tabaczyńskiego (Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk Warszawa). Finansowane przez PSOZ i Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk Warszawa. Przebadano powierzchnię ok. 100 m².

Odsłonięto relikty (mury fundamentowe, fragmenty posadzki i murów nadziemnych) budowli kamiennej na planie tetrakonchosu, interpretowanej jako pozostałości kościoła św. Maurycego, oraz część cmentarza przykościelnego (prawie 100 grobów).

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Instytucie Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk Warszawa.